

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Impedimentis Matrimonii, Usu Et Divortio

Bosco, Jean a

Lovanii, 1685

Concl. V. Iure Ecclesiastico non prohibetur personæ fideli contrahere cum Hæreticâ, si ipsa promittat conversionem. Si solùm sit spes conversionis aliundè concepta, necessaria est dispensatio, cujus ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73448)

sensu Pontificis : nullum autem damnum Religionis sequitur, ex eo quòd petatur consensus & dispensatio Pontificis, saltem quando peti potest.

138. *Secunda.* Secundò : quia licet hic & nunc fortasse majus sit bonum Religionis ex hoc Matrimonio, quàm ex ejus omissione ; non est tamen majus bonum, sed potius damnum Religionis, quòd possit id licite absque dispensatione fieri ; quia ex eo quòd non sit necessaria dispensatio, sequitur, quòd unusquisque potest fieri sibi iudex in hoc negotio, & contrahere cum hæretico, quando spem habet, quòd convertetur, quam spem facile sibi concipient & fingent pro suo desiderio : Unde sæpe cum spe solum apparenti & fallaci contrahent, & cum vero periculo perversionis.

Majus ergò bonum fidei & Religionis est, ut, etiam quando est vera spes conversionis, id fieri non possit sine consensu summi Pontificis, quàm quòd possit, ex qua licentia sequi possunt in alijs casibus majora mala. Hactenus Lugo. Erit itaque

CONCLUSIO V.

Iure Ecclesiastico non prohibetur personæ fidei contrahere cum hæretica, si ipsa promittat conversionem. Si solum sit spes conversionis aliundè concepta, necessaria est dispensatio, cujus sufficiens causa est, quæ, seclusa lege Ecclesiasticâ, excusat Matrimonium in iis circumstantijs à peccato.

139. *Matr. Catholici cum hæretico in aliquo casu est licitum. Pontius.* **B**asilii Pontius sup. in Append. c. 3. n. 2. inquit : Nullum legi hactenus, qui diceret, ita esse illicitum conjugium hæreticæ cum catholico, ut in nullo casu liceat, quàmvis audiverim non paucos, qui adeò periculum perversionis conjugis & prolis, quòd in hoc Matrimonio reperitur, exaggerarunt, ut dicerent, illud periculum evidens esse. Quòd si in his est periculum evidens ; nequaquam poterit licere ejusmodi conjugium. Nam cum istis periculis evidentibus subveniri non possit, aliàs evidentia non essent, fit ut Matrimonium, cui ista pericula evidentia conjuncta sunt, numquam liceat.

Et cap. 5. n. 2. ad idem propositum sic ait : Nonnullos audivi asserentes, in nullo alio casu licere, nisi in eo quem Concilia expresserunt, quàmvis neminem legerim ex his, qui typis mandarunt sua scripta, qui in ea opinione sit.

140. *Etiã absque spe conversionis.* Quare vera & communis sententia est, etiam cum conjuge hæretico, non redeunte ad fidem, posse licere nuptias. Cujus communis sententiæ est illud unicum fundamentum : quia etiam conjugem hæretico non converso, cessare potest

periculum perversionis conjugis. Catholici, propter circumstantias occurrentes, prudenter consideratas. Igitur eo cessante periculo, cessabit etiam naturalis prohibitio, sive cesset, quia convertitur infidelis, sive alio modo aut ratione.

Posse autem, non redeunte ad fidem hæretico, periculum perversionis evanescere, docent communiter DD. In primis illi, qui dicunt, nunc in Germania, & Regionibus infectis, licite contrahi à Catholicis Matrimonia cum hæreticis ; quia jam ipso usu convictus exigente, & attento etiam hominum ingenio & naturâ, qui de rebus Religionis parùm curant, tantùmque politicæ conservationi student, prudenter judicatur, periculum illud cessare. Ita Basilii.

Sed aliter loquuntur de Germania Tannerus & Gobatius, ut sup. audivimus. Et præterea, nunquam cessare periculum, probatur in primis ex sacris Litteris, Gen. 24. vers. 2. & 3. Dixitque (Abraham) ad servum seniore domus suæ, qui præerat omnibus, quæ habebat : *Pone manum tuam subter femur meum, ut adjurem te per Dominum Deum cali & terra, ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananeorum, inter quos habito.*

Et Gen. 26. vers. 34. & 35. ita scriptum est : *Esau autem quadragenarius duxit uxores, Judith filiam Beeri, & Basemath filiam Elon ejusdem loci : quæ ambo offenderant animum Isaac & Rebecca.*

Adde : quòd Gen. 34. vers. 14. responderunt filij Jacob Sichein, postulanti Dinam in uxorem : *Non possumus facere, quod petitis, nec dare sororem nostram homini in circumciso : quòd illicitum & nefarium est inter nos.*

Omitto alias Scripturas veteris Testamenti, in quibus, ut sup. vidimus, prohibentur à Deo hujusmodi Matrimonia. Nam solum probant periculum sæpius esse connexum, & ideò jure naturali plerumque non licere ; non tamen colligitur illud periculum inseparabile esse. Etenim quòd dicitur 3. Reg. 11. vers. 2. *Certissime enim avertent corda vestra, ut sequamini Deos earum, prædictio tantùm fuit ejus, quòd in eo populo eventurum Deus pro sua infinita scientia cognoscebat.*

Alioqui, ut notat Pontius sup. c. 4. n. 11. Pontius, sequeretur in primis, esse de fide, tale periculum cum eo Matrimonio jungendum. Item, istud Matrimonium cum infideli, in sua infidelitate manente, nunquam licere nec licuisse. Item, quotquot ea conjugia contraxerunt, vel deinceps contraxerint, & lapsos & lapsuros esse. Quæ omnia sunt contra communem DD. omnium sensum, & sanctissimorum hominum exemplis, ex sacra & humana historia supra adductis, refelluntur.

Quòd ergò dictum est à Deo : *Certissime enim avertent &c.* non tantùm fuit indicatio periculi ; sed etiam eventus futuri prædictio in eo populo, ad idolorum cultum valde propenso. Ita Pontius.

Eventus, inquam, futuri, non in quolibet particulari casu ; sed ut plurimum ; quòd omnino sufficiens erat, ut Deus superadderet judiciale & positivum præceptum, ratione cujus jam non liceret

Quia potest evanescere periculum perversionis.

141.

Oppositum probatur ex Scrip. Gen. 24.

Et Gen. 26.

Item Gen. 34.

142. *Explicatio alia Scriptura de eo quòd plerumque fit.*

143.

Quid significent ea verba 3. Reg. 11. Certissime enim avertent &c. ex Pontio.

ceret

ceret hujusmodi Matrimonium, etiamfi periculum perversionis, inspectis circumstantijs, cessaret, dummodò scemina ad Iudæorum Religionem non transfret.

Atque in hunc sensum accipienda sunt, quæ adduci solent ex Paulo & Patribus: tantum enim indicant verosimile periculum, quod in istis conjugijs intervenire solet, & idèò condemnant ea, & ut illicita reprobant. Sunt enim frequenter plena periculis: non tamen convincunt, esse hujusmodi pericula inseparabilia.

Et eodem modo explicari possent Scripturæ sup. adductæ ex libro Genes. quàmvis aliqui aliter eas interpretentur. Salianus to. 1. Annalium anno mundi 2178. n. 7. hæc habet: Adduntur & aliæ rationes, cur Abraham à Chananæorum affinitatibus abhorreret; gravis scilicet idololatria & perversi mores. Sed id malum omnium non fuit. Melchisedech enim & Abimelech veri Dei cultores erant, ut antedictum est, & multos habebant subditos, non indignos Principibus suis. Abhorruerit potius à Gente, quæ antiquo Noë maledicto teneretur, & post aliqua tempora funditus esset exterminanda. Ideoque non oportebat cum ea Gente semen Abraham commisceri atque confundi, ne cum ea simul interiret.

Idem etiam observavit Iacob, ut apparet ex Gen. 27. vers. 46. Dixitq. Rebecca ad Isaac: Tadet me vita mea propter filias Heth: si acciperit Iacob uxorem de stirpe hujus terræ, nolo vivere. Sed aliqui filiorum ejus laxiores in ea re fuerunt, ut constat ex Gen. 38. vers. 1. & 2. Eodem tempore descendens Indas a fratribus suis, divertit ad virum Odollanitem nomine Hiram. Viditq. ibi filiam hominis Chananæi, vocabulo Sue: & accepta uxore ingressus est ad eam.

Idem Salianus anno 2238. n. 4. cum explicat nuptias Esau cum duabus sceminis Chananæis, quas ex sententia Josephi atque Chrysofomi, duxit inconsulto patre, inquit: Quæ fidem aliquam accipiunt ex eo, quod ait Moyses, ambas offendisse animum Isaac & Rebecca. Idque sive ob improbatam cognationem cum alienigenis, sive propter morum improbatem, sive propter Religionis dissimilitudinem, ex qua Esau in periculum idololatriæ trahebatur, ut notavit Abul. Cajet.

Targum Onkelos explicans eam offensionem, ait: Et fuerunt rebelles atque immorigera verbo Isaac & Rebecca. Septuaginta: Et erant contententes, sive contentiosa adversus Isaac & Rebecca. Targum Hierosolymit. Et fuerunt rebelles & inflato animo colentes idola, nec recipientes doctrinam neque ab Isaac neque à Rebecca.

Portasè etiam offendebant; quia duæ erant, cum Isaac unicâ semper contentus vixisset; & quia, ut fit, invicem rixabantur, & Isaac naturâ mitissimus, diligeat pacem, & cedere malebat quàm contendere, ut in causa puteorum perspectum est. Quâ improbitate earum bene usus est Dominus, avertens utriusque animum à contrahendo nuptias cum Jacobo, in quo spes summa benedicti seminis, cum istiusmodi mulieribus &

simul Isaac virtutem & patientiam molestijs domesticis exercens, & meritorum coronas multiplicans. Hæc Salianus.

At verò Leonardus Marius Gen. 24. Noluit (inquit) Chananæas Abraham, quod per Matrimonium promissas sibi benedictiones, vellet etiam ad patruales & cognatos derivare, eos sic liberaturus de Idololatria, in qua etiam ipsi erant, ut & Augustinus docet, & ex Idolis Rachelis satis constat, etfi simul agnoscerent Deum verum. Hæc ille.

Restat responsio filiorum Jacob. Gen. 34. ad quam die, quod ait Scriptura ibidem vers. 13. Responderunt filij Iacob Sichem & patri ejus in dolo, scientes ob stuprum sororis. Non possumus &c. ut sup. non quod illis non licerent ea conjugia: nam Iacob postea Dinam dedit Principi idololatriæ; sed ut circumcisos tertio die occiderent.

Patet ex post facto, quod refertur vers. 25. & 26. Et ecce diè tertio, quando gravissimus vulnerrum dolor est, arreptis duo filij Iacob Simeon & Levi fratres Dinam gladijs, ingressi sunt urbem confidenter, interfecitq. omnibus masculis, Hemor & Sichem pariter necaverunt.

Præterea notant aliqui: aliud esse Matrimonium inire cum Paganis, & ex eis filiam sibi copulare, aut illis filiam nupti tradere, quod nullâ lege positivâ Dei tunc prohibitum erat: aliud verò unâ cum conjugio simul cum Idolorum cultoribus habitare, & cum illis unum populum constituere, quod Sichem & Hemor unâ cum Matrimonio postulabant, vers. 10. Et habitate nobiscum. Id autem tunc fuit illicitum Hebræis, non ex aliquo divino præcepto expressè illis tradito; sed traditione Majorum, quæ vel inspiratione divinâ, vel revelatione aliquâ duxerat originem. Etenim coadunatio hominum in unum populum, requirit unitatem legis & Religionis, quæ si diversæ fuerint, malè coalescet populus in unum corpus pacificè & quietè vivens.

Omnibus itaque Scripturæ & SS. Patrum auctoritatibus perlectis & perscrutatis, sit resolutio finalis: non convincunt inseparabilitatem peccati ab hujusmodi Matrimonio; sed frequentissimam connexionem peccati, vel contrâ fidem, vel contrâ charitatem. Tanta enim communicatio cum hæretico, quæ reddat communicantem de sua fide suspectum, qualis indubiè est hæc communicatio, si aliqua, prohibetur ratione fidei, quia est contrâ externam fidei confessionem.

Ratione etiam charitatis obligat hoc præceptum, primò, ad vitandum scandalum proprium, ne quis in periculo errandi se constituat. Deinde, ad vitandum scandalum proximorum, qui eo exemplo facillè ad familiarem communicationem cum hæreticis incitantur, & in periculo constituuntur. Denique, ad vitandum nocentum ipsiusmet hæretici, qui & hujusmodi communicatione fit audacior, & in suo errore pertinacior.

Insuper ubi fides non est, difficillimè viget mutuus amor, juxta illud Ambrosij lib. 1. de Abrah.

Expositio
Marij.

147.
Quomodo
intelligendâ
responsio fi-
liorum Iacob
Gen. 34.
Primò.

148.
Secundò.

149.
Talia Matr.
plerumque
sunt illicita;
vel contrâ
fidem.

Vel contrâ
charitatem.

144.
Interpreta-
tio Scriptu-
rarum ex
Gen. addu-
ctarum, ex
Saliano.

145.
Explicatur
nuptia Esau
cum duabus
sceminis, ex
ead.

Ratio offen-
sæ Isaac &
Rebecca.
Primâ.

146.
Secundâ.

Abrah. c. 9. Quomodo autem potest congruere charitas, si discrepet fides?

150. Videtur etiam periclitari in ejusmodi Matrimonij bonum fidei, cum conjugis, saltem infidelis, castitas periclitetur; quod etiam exprefsit loco cit. Ambr. & duplici ratione confirmat. *Prima* (inquit) *conjugij fides castitatis gratia est. Si idola colat, quorum pradicantur adulteria: si Christum negat, qui praeceptor & remunerator est pudicitiae, quomodo potest diligere pudicitiam?* Ecce primam rationem.

Audi secundam: *Accedit aliud insigne castimoniae, si credas, à Deo tibi, quod sortitus es conjugium, datum. Vnde & Salomon ait: (Proverb. 19.) A Deo preparatur viro uxor. Non possunt hoc dispares fide credere, ut ab eo, quem non colunt, putent sibi impartitam gratiam.* Periclitatur rursùm bonum prolis; siquidem jure timeri potest ejus prava educatio. Ita Pontius sup. c. 2. n. 10.

151. Quis ergò miretur, si ea Matrimonia infelices habeant exitus; cum plerumque illicitè contrahantur, vel contra præceptum naturale jam explicatum, vel contra præceptum positivum, quia absque dispensatione? Quamquam & infelix exitus non sit infallibile signum, Matrimonium fuisse peccaminosum.

Probatur exemplo Salomonis, qui, ut sup. diximus, licitè contraxit cum filia Pharaonis, juxta communem opinionem Interpretum S. Scripturae. Creditur enim illa à veri Dei cultu postea discessisse, & maritum uxorium in suam insaniam pertraxisse. Vide Pontium sup. c. 4. n. 14.

152. Sed accipe (inquit n. 15.) exemplum aliud memorià dignum, quod in ejusmodi rebus sæpè animum meum consolatur. Expeditionis primæ Ludovici Francorum Regis in Palestinam auctor fuit Bernardus, adhortator & persuasor. Quàm prudenter, quàm sanctè eam expeditionem suaserit, quis dubitet? Infelix fuit belli exitus hominum judicio, metienti omnia juxta præsentis utilitatis regulas.

Rectè itaque fieri potuit, ut prudens hominum judicium nonnunquam Matrimonia amplexatum sit, ut media ad conservandam pacem Ecclesiae, vel de novo acquirendam: & Deus, ob aliqua occulta peccata, vel absconditos suæ providentiæ fines, permiserit, ut longè diversum exitum haberent, & hostiles potius inimicitias parerent, & multorum ruinam. Quare ex infelici aliquorum conjugiorum exitu, ad impugnandum judicium Matrimonij contracti, vel judicium vel consilium de eo contrahendo, argumentum sumi non potest. Hæc ille.

153. Quæ cum ita sint, liquet profectò, & plusquam meridianum est, Matrimonium Catholicum cum hæretico, non adeò esse illicitum, ut nunquam liceat. Licet autem non solum, dum hæreticus convertitur ad fidem Catholicam; tunc quippè non est Matrimonium cum hæretico, sed potius cum Catholico; aut dum promittit conversionem, cum verosimili spe promissionis adimplendæ, quem casum ipsa Decreta Ecclesiae exceperunt: sed etiam quandoque dum sola spes

est conversionis, imò nulla spes, sed moralis certitudo perseverantiæ, accedente dispensatione Pontificis, aut alterius habentis potestatem; & quod plus est, cum aliquo etiam periculo perversionis, tali existente causâ, propter quam licet seipsum ei periculo exponere.

Sed, amabo, rogat aliquis; quæ causa justa dispensationis, & quæ circumstantia, in qua licet seipsum periculo exponere?

Suppono, omne periculum posse cessare tam propriæ perversionis, quàm malæ educationis prolis, etiam permanente conjugè in sua hæresi, ut docet Pontius sup. c. 5. n. 2. dicens: Cum periculum perversionis cessare possit, etiam conjugè hæretico non converso; vel quia, ut dixi, conjugè hæreticus parùm de Religionis diversitate curat, solum communem victum, pacem & tranquillitatem amans, & rei familiaris sedulam administrationem; vel quia sub eo pacto nuptiæ celebrantur, ut liceat conjugi fideli suam Religionem liberè profiteri, idque securè caveretur, quantum prudentia humana assequitur; negari non potest, etiam sinè conversione hæretici ad fidem, posse in aliquibus casibus licere conjugium.

Imò expediens esset hæreticis, ne perpetuò à Catholicorum conjugijs arcerentur, in suis comitijs legem ferre, quâ capitali constitutâ penâ prohiberent, ne quis hæreticus conjugem fidelem à sua Religione avertere conaretur, & ut proles apud conjugem fidelem esset usque ad pubertatem. Eâ enim sancitâ lege, nulla esset causâ, frequenter loquendo, repudiandi ea conjugia. Hæc ille.

Itaque licet conjugium Catholicum cum hæretico, juxta Pontium sup. n. 4. vel quando ille convertitur ad fidem, vel est conversionis spes, eamque promissit, vel quando, etiam si conversionem non promiserit, tamen ex pacto permittitur Catholicus vivere juxta Religionis Catholicæ ritum unâ cum sua familia, & rectè etiam debito tempore prolem educare.

Istud tempus debitum putat Pontius esse, ut statim audivimus, tempus pubertatis, eò quod sic parens Catholicus sufficienter ex parte sua prospicit salutem filiorum. Qui si postea à Catholica fide recedant, id eorum inconstantiæ, non di. Quod illud commendandum tamen est (inquit Averfa q. 18. sect. 2. §. Præter hæc) ut etiam parens Catholicus, pijs consilijs & monitis, quantum in se est, studeat filios in eadem fide confirmare.

Admittit etiam Pontius, posse Catholicum licitè cum hæretico contrahere, absque ullo tali pacto antecedenti; animo tamen & firmo proposito curandi, quantum potuerit, ut filij in fide Catholica instruantur, eorumque spiritualis educatio sibi committatur; ac postea seriò efficaciter procurando, ut filij Catholicam fidem suscipiant ac retineant; quia sic videtur etiam suæ obligationi, quoad filiorum curam pro eorum salute, satisfacere. Et potest quidem hoc admitti (inquit Averfa) quando gravis causa vel necessitas inpelebat ad contrahendum, non præ-

150. Videtur etiam periclitari bonum fidei, ex D. Ambr.

Item bonum prolis.

151. Ea Matrimonia solent habere infelices exitus.

Infelix exitus non est signum infallibile peccati exemplo Salomonis.

152. Aliud exemplum, ex Pontio.

153. Quando licet Matrimonia Catholici cum hæretico.

154. Supponitur omne periculum cessare ex Pontio.

155. Concilium.

Sufficit patrum debet tempore prolem Catholicè educant. Quod illud commendandum tamen est. Averfa.

156. Acquiretur semper tale pactum Pontius. Averfa.

præmissio alio pacto. Sic ille.

157. Obligatio parentum debet educandi proles ex Lugone.

Appositè Lugo sup. n. 26. Parentibus (inquit) incumbit obligatio procurandi bonam & religiosam singulorum filiorum educationem; quomodo ergò possunt se pacto obligare, ad eam curam circa aliquos abjiciendam, & non procurandam eorum salutem? Si fieret pactum de non subveniendi filijs, etiam extremè indigentibus, vel de non corrigendis, cum commodè fieri possit, & alijs similibus, quæ sunt intrinsecè mala, & contrà præcepta naturæ, atque ideò non possunt in pacti obligationem venire: quia nemo potest se obligare ad aliquid, quod de se, & independentè à pacto est intrinsecè malum, quale esset deserere prolem, & non procurare ejus salutem, quando commodè saltem posses. Ita Eminent.

Est juris natura.

Et prosequitur n. 27. Habent enim parentes de jure ipso naturæ strictam obligationem procurandi bonam filiorum educationem, atque adeò non possunt contrahere Matrimonium, nisi cum intentione satisfaciendi huic obligationi: imò tenentur, quâ potuerint securitate, præcavere futuræ proli, ut possit benè educari. Non tamen tenentur abstinere à Matrimonio, eò quòd prævideat, ipsis invitis, prole esse malè educandâ.

Quid si prævideant prolem ipsi invitis malè educandam?

Sicut uxor, quæ ex corruptis viri moribus prævidet, filios malè ab ipso educandos, & ad suorum vitiorum consortia trahendos, non ideò debet nec potest abstinere à reddendo debito conjugali; sed debet solùm habere animum procurandi postea, ut filij benè educentur: & sicut potest reddere idem debitum viro leproso, vel aliter infecto, prævidens, prolem fore eodem morbo inficiendam; sic antecedenter potest contrahere Matrimonium, præviso eò filiorum periculo spirituali, à quo facilius poterunt filij seipso, si voluerint, liberare, quàm à lepra, vel alio corporali morbo.

158. Non tenentur abstinere à Matr. exemplo uxoris, que tenetur reddere debitum.

Sic Græci Christiani prævident filios suos à Turcis, adhuc parvulos, usurpandos & nutriendos ad militiam, sub secta Mahumetana; non tamen ideò debent à nuptijs, & earum usu abstinere, cum damnum illud totum proli sit parentibus involuntarium: deberent tamen illud præcavere aliter, si possent; & debet etiam uxor Catholica pacisci, si potest, ut filij, usque ad pubertatem saltem, sub ejus cura & educatione sint; quòd si postea à fide defecerint, sibi imputent: neque enim Augustini lapsus in hæresim imputari debuit matri Mónica, qui cum usque ad pubertatem optimè educaverat.

Item exemplo Gracorum.

Denique: si neque mater hoc pacto impetrare potest, sufficit, si habeat animum procurandi ex parte sua bonam proli educationem, & id postea exequatur, licet obtinere non possit; quia, ut notat Pontius sup. c. 7. n. 4. magis tenetur conjux præcavere periculum perversionis propriæ, quàm perversionis filiorum; sicut salus propria multò magis strictè procuranda singularis est, quàm aliena, etiam singulorum filiorum, & aliorum quorumcumque. Hactenus Card.

159. Sufficit, quod habeant animum procurandi bonam educationem.

Hæc sunt verba Pontij: Quæ omnia (putè Bosco de Matrim. Pars II.

Pontius.

incertum esse, an proles suscipienda, an antè usum rationis moritura &c.) ideò à me confidentur, ut ostendam, non tantam diligentiam adhibendam requiri in præcavendo periculo perversionis proli, ac in præcavendo periculo perversionis Catholici contrahentis. Nam hoc periculum ab initio imminet & certum est: ac illud incertum, an futurum sit. Minor ergò cautio adhibenda in eo casu, quàm in isto est: adhibenda tamen aliqua & prudens. Hæc ille.

Quanta autem securitas (inquit Lugo sup. n. 21.) desideretur implendæ promissionis, quando Matrimonium fit sub promissione conversionis, vel promissâ libertate conjugii, & ejus familiæ, vivendi ritu Catholico; & an sufficiat pactum cum juramento, vel desiderentur pignora, obsides, vel aliæ poenæ, quæ ad executionem conduci possint, tractat idem Pontius c. 5. n. 4. qui videri poterit; est enim res tota hæc moralis, spectans ad prudentiam, cujus judicium ex varijs circumstantijs particularibus omninò pendet. Sic Eminent.

160. Quanta hic securitas requiratur implendæ promissionis ex Lugone.

Pontius sup. c. 5. n. 5. quærit, an sit idoneum medium ad eam securitatem, quòd contrahatur tantùm Matrimonium ratum, & differatur consummatio, ut interim sumatur experimentum, an implenda promissa sint ab hæreticis, an secus: & si impleverint, consummetur Matrimonium; si secus, petatur à Pontifice dissolutio Matrimonij rati nondum consummati. Resolvit autem pro parte negativa; quoniam non omnia, quæ hic solent promitti, possunt impleri antè consummationem.

An sit idoneum medium ad eam securitatem, quòd differatur consummatio Matr. rat. Pontio.

Quando (inquit) non potest antè consummationem in effectum deduci, quòd pacto firmatum est, sed plura & potiora sunt, quæ consummato Matrimonio implenda sunt, nemo prudens medium istud amplecti potest; & loco Matrimonij rati, minus inconveniens medium esset, sponsalia tantùm inire, aut contractus præmittere de incendis nuptijs, qui juramento firmantur. Tum quia, ex dilatazione consummationis Matrimonij quæ securitas desumi poterit, ut credamus, fidelem conjugem non averendum per hæreticam, si neque cohabitant, neque in eadem urbe commorantur? Et ut credamus, hæreticum permittendum fideli, ut suo ritu vivat, si toto eò tempore antè consummationem non est in potestate conjugis hæretici? Et ut credamus, conjugem hæreticum facturum copiam conjugii fideli, ut prolem rectè educare valeat, siquidem ea non suscipitur, nisi consummato Matrimonio? Eorum omnium securitatem ex dilatazione consummationis desumere velle, nescio, quàm cum ratione & prudentia conveniat. Hæc ille.

161. Probatur pars negativa.

Et alià plura adducit ad idem probandum, quæ omitto brevitatè gratià; hoc tantùm addo: fortè nec Pontificem posse dispensare in Matrimonio rato, ut alibi vidimus.

Concludit autem Pontius d. n. 5. hisce verbis: Atque hæc mihi de capiendâ securitate in communi dicenda visa sunt; cum tamen tota hæc res humanæ prudentiæ committenda sit, quæ

162. Conclusio Pontij.

K k k

quæ in singulari causa ex particularibus circumstantijs, ex gentis ingenio & moribus, ex servata in alijs rebus, aut pactis, aut conjugijs fide publicâ, ex necessitate etiam standi promissis, ex potentia, quæ sit penes conjugem Catholicum, aut eius consanguineos, ad efficiendum, ut re ipsâ pactiones impleantur, judicare poterit, an sit verisimile, hæreticum reverà præstiturum, quod promissit. Sic Basil.

An plena securitas sufficiat ad dispensandum.

163. *Iusta causa dispensandi, bonum commune Pontidis.*

Sed dicit aliquis: habeo plenam securitatem, nunquid ea sufficit, ut Pontifex dispense in sua lege, prohibente eiusmodi Matrimonium? An fortè adhuc requiritur alia causa, ut non solum validè, sed etiam licitè dispense?

Dico in primis (utor verbis Pontij sup. c. 8. n. 4.) non dubitamus, commune pacis bonum vel aliquorum regnorum concordiam, aut tranquilliorum statum Catholicorum alicujus regni, causam sufficientem præbere dispensationi, etiamsi neque hæreticus petat dispensationem, neque conversionem promittat. Cur enim necessariò requiretur ad dispensationem ea conversionis promissio? Ad vitandum periculum? Minimè. Supponimus enim sublatum esse periculum, & solum obstare legem Ecclesiasticam. Ad tollendam autem obligationem ejus legis Ecclesiasticæ, cur non erit causa sufficiens commune bonum, & ea quæ diximus, cum vel solà eà subsistente causâ, non dicetur Pontifex uti suâ dispensatione ad dispensationem, sed ad ædificationem?

Probat ex alijs legibus.

Adde: in alijs legibus Ecclesiasticis non minus strictè obligantibus, neque minoris momenti, dispensare Pontifices ex similibus causis, imò & minus gravibus; velut in Matrimonio viri cum duabus sororibus, aut ejusdem fœminæ cum duobus fratribus, & in Matrimonio rato non consummato, & in convictu & communicatione cum ipsi hæreticis etiam diuturnâ. Ergò commune bonum, & ea quæ diximus, justam præbebunt dispensationi causam. Hæc ille. Et Alij communiter.

164. *An talis causa requiratur.*

Sed nunquid talis causa requiritur? Dico rursus (auditis Pontium sup. n. 4.) Si tantum istis conjugijs obstet lex Ecclesiastica; quia legis naturalis obligationi sufficienter consultum est & satisfactum; mihi videtur, vel solam commoditatem convictus humani præbere justam causam dispensationi, neque majorem requiri. Itaque sicut, ut dispense Pontifex in aliquo affinitatis, vel consanguinitatis gradu, sufficiens causa est commoditas ipsa conjugij, quòd non possit mulier ita commodè nubere, aut quia ex conversatione & colloquio cum consanguineo, fama ejus aliquantulum denigrata est, eandem etiam causam existimo sufficientem, ut Pontifex dispense in eo, quòd Catholicus Matrimonio jungatur hæretico. Sic ille.

165. *Probat 1.*

Probat primò: quia semel sublato periculo, quod jure naturali obstabat, non est, cur ea non reputetur causa sufficiens; cum, sublata naturali obligatione, Ecclesiastica, quæ remanet, non

multum urgeat, ut ad eam abolendam gravior causa requiratur.

Secundò: quia non minus fundamentum si- *Secundò probatur.* ve causa requiritur ad derogandum legi ex parte, quàm ad dispensandum in ea, comparatione alicujus personæ, ut satis manifestum est, cum eadem videatur esse ratio. At ut derogetur isti legi Ecclesiasticæ ex parte, sufficit commoditas conjugiorum. Ergò etiam ad dispensandum cum aliquibus.

Minorem probo ex consuetudine recepta apud Germanos & Polonos, & alias Regiones, apud quas sine ulla dispensatione Catholici Matrimonio copulantur hæreticis. Nam quidquid de eo sit, an illi peccent contrà jus naturalè; at non peccant contrà legem Ecclesiasticam jam abrogatam. Ea autem consuetudo ex eo vires capit ad derogandum legi; quia adesse creditur consensus Pontificis derogantis. Sicut ergò tunc à principio consuetudinis præscriptæ adfuit sine peccato consensus Pontificis, derogantis legi comparatione illorum hominum, ob communem convictum, & Matrimonij commoditatem, ita etiam nunc absque ullo peccato poterit Pontifex ex eadem causa dispensare, ut Catholicus copuletur Matrimonio cum hæretico. Ego sanè nullam invenio diversitatis rationem. Hæc ille.

Sed enim, dicit aliquis: diversitatis ratio *166. Impugnatur primò.* est; quòd consensus Pontificis, derogantis legi, fundetur principaliter in ipsa consuetudine, non verò in sola commoditate Matrimonij; unde primi actus, per quos consuetudo introducta fuit, indubiè prohibiti erant illâ lege, & per consequens illiciti. Porro consensus Pontificis, dispensantis in hac lege, fundatur in sola commoditate Matrimonij.

Deinde: quod dicit Pontius: *Quidquid de eo sit, an illi peccent contrà jus naturale, at non peccant contrà legem Ecclesiasticam jam abrogatam; nullatenus placere potest, nisi ostenderit per consuetudinem, contrariam juri naturali, posse abrogari legem Ecclesiasticam, quod nunquam ostendit; quia consuetudo abrogans legem, debet esse rationabilis, ut Omnes fatentur, & expressè decernitur cap. fin. de Consuet. in fine: Non tamen est usque aded valitura, ut vel juri positivo debeat præjudicium generare, nisi fuerit rationabilis, & legitime sit præscripta.* Hinc non est credibile, Pontificem consensisse in abrogationem suæ legis in dictis Regionibus, quando contrahitur Matrimonium contrà jus naturale; id est, cum periculo perversionis; sed ad summum, dum jure naturali licet. *Secundò.*

Cæterum benè notat Pontius, adfuisse consensus Pontificis à principio consuetudinis præscriptæ; non autem à principio consuetudinis inceptæ. Sed nunquid consuetudo præscripta, dispensandi ob solum convictum & commoditatem Matrimonij?

Quinimò videtur consuetudo oppositum docere: nam Pontifices rogati, ut dispensarent, dixerunt, se nec debere, nec posse dispensare, nisi adfit causa aliqua publici boni, Ecclesiæ & Religionis.

gionis restauratio & augmentum. Ita refert Pontius sup. Respondet autem, illa verba intelligenda esse de debito honestatis, multa enim licent, sed non omnia expediunt.

168.

Sed hæc responsio non satisfacit, secundum Lugonem sup. n. 32. quia dum Pontifex dicit, se nec debere nec posse, plus aliquid negat, quam expedire. Vidi enim ego (inquit) Principi, enixè postulanti dispensationem ad quoddam Matrimonium, responsum prudenter Romæ fuisse; *Dubium esse, an Pontifex posset dispensare, certum non expedire*; ubi aperte condistincta fuerunt illa duo: *Non posse, &: Non expedire*. Ita Eminent.

Non semper requiritur hic utilitas publica immediata, ex Lugone.

Qui tamen ibidem n. 28. putat, sicut in alijs materijs, sic etiam in hac non semper requiri immediatè utilitatem publicam & communem ad dispensandum; sed sufficere utilitatem privatam immediatam; quamvis hoc etiam indirectè & consequenter redundet in utilitatem communem. Qualis autem ea causa esse debeat, puto in hac materia regulam generalem tradi posse, quidquid sit de alijs materijs, eam causam ad dispensandum sufficere, quæ, seclusâ lege Ecclesiasticâ, sufficeret, ut in ijs circumstantijs Matrimonium licitè fieri posset.

169.

Sufficit ea causa, quæ seclusâ lege Ecclesiasticâ redderet Matrimonium licitum. Probatur ex eod.

Probat primò à posteriori per secundum argumentum Pontij, jam satis ventilatum. Et addit: Licet, stante adhuc lege, requiratur adhuc causa aliqua, ad solvendum unum subditum ab ea lege; quando tamen pericula hujus Matrimonij cessant, semper invenitur causa aliqua positiva, nempe spes conversionis hæretici, vel certè, quod non contrahat cum hæretico conjuge, & tolliatur omnis spes fidei in ejus liberis. Sic Eminent.

Quid ergò si non sit spes conversionis, & jam firmiter proposuerit abstinere ab omni alio contractu? Respondeo: sufficere causam generalem, scilicet cessationem finis legis in casu particulari.

170.

Secunda probatio.

Secundò (inquit Lugo sup. n. 30.) & à priori probari potest: quia lex Ecclesiastica, prohibens hæc Matrimonia, duplicem potest habere rationem; alteram puniendi hæreticos, prohibito cum illis commercio in nuptijs; alteram vitandi periculi, quod Catholici possent incurrere. Utraque autem hæc ratio cessat, quando Matrimonium illud de se non esset jure naturæ illicitum.

Nam quod attinet ad punitionem hæreticorum, jam id videtur Decreto Concilij Constantiensis justas ob causas abrogatum in favorem Catholicorum, in ordine ad hæreticos non denunciatos, nolente Ecclesiâ cum tanto Catholicorum dispendio punire hæreticos, prohibendo Catholicos ab eorum convictu. Quando ergò aliunde cessat etiam periculum Catholicorum in casu particulari, vel sunt alia bona præponderantia huic periculo, ob quæ, seclusâ illâ Ecclesiæ prohibitione, æstimaretur licitum illud Matrimonium, nihil restat, ob quod Ecclesiâ debeat adhuc in hoc casu legis rigorem non relaxare, nec ex hac relaxatione præjudicium aliquod

Bosco de Matrim. Pars II.

Religionis timeri potest. Sic ille.

Igitur tametsi cessatio finis legis negativa in casu particulari per se non tollat obligationem; equidem videtur esse sufficiens ratio, ut Superior per dispensationem eam tollat. Voluit enim merito Ecclesiâ reservare sibi hoc judicium, an cesset, vel non cesset periculum in hoc casu particulari, & utrùm bona Matrimonij præponderent periculo. Quia nimirum, ut sup. adhuc dixi, ipsi contrahentes nequeunt esse boni & æqui judices in propria causa.

Sicuti lectio librorum hæreticorum prohibetur omnibus, ut sup. dixi, etiam firmis in fide, ob periculum, quod ex ea timetur; cessante autem hoc periculo, vel etiam ob spem majoris boni, manente adhuc aliquo periculo, dispensat sæpè Pontifex & facultatem legendi concedit. Non tamen vult, quod etiam in ijs casibus, in quibus rationabiliter licentia concedi potest, aliquis possit propriâ auctoritate, & sine aliqua facultate legere, quia multi non essent boni judices: unde idem ferè periculum in genere sequetur.

Sic in casu nostro, cessante periculo, vel compensato alijs bonis, quæ ex natura rei Matrimonium licitum reddant, potest semper licitè dispensatio concedi: non potest tamen sine dispensatione fieri: quia ex hac potestate maneret semper periculum, saltem in genere loquendo, quod potuit Ecclesiâ lege universali præcavere.

Si tamen necessitas urgeret, ut legeretur liber hæreticus, cujus lectio necessaria est ad bonum fidei, & non est recursus ad sedem Apostolicam, posset ex Epikeia legi: quia ille casus non est lege comprehensus: idem dicendum est de Matrimonio cum hæretico, positus eisdem circumstantijs, & eadem necessitate, ut docet Pontius sup. cap. 8. n. 5.

In eo (inquit) tantum casu, etiam non petita, neque expectata dispensatione, fieri posset (Matrimonium Catholici cum hæretico) quando ratione occurrentium circumstantiarum, per Epikeiam judicaretur, eam legem Ecclesiasticam in eo casu non solum deficere negativè, sed contrariè; & damnosa esset tunc legis observantia. Ad quod judicandum magnâ prudentiâ opus est; cum & res gravis sit, & aliàs Pontifex, qui dispensationem negaret, superiorem non habeat.

Quibus consonat, quod docet Suarez lib. 6. de LL. c. 18. n. 23. ubi hæc habet: At verò si sit Princeps supremus, qui negat dispensationem, quæ judicatur debita, standum est judicio, seu voluntati ejus, nisi nocumentum tam grave immincat, ut non possit lex humana obligare cum tanto discrimine: quia extrâ hanc necessitatem lex non relaxata per dispensationem, semper obligat. Itaque secundum hos Auctores, & rei veritatem, negante Pontifice dispensationem, pro eo præsumendum est.

Sicut etiam econtrâ (juxtâ Pontium ibidem n. 6.) concedente Pontifice dispensationem, pro eius justificatione præsumendum est, quoties verè & fideliter causæ & circumstantiæ ei propositæ sunt. Quia (inquit) non potest hoc in

171. Negatio cessatio finis legis est causa sufficiens dispensandi

172. Probatur à simili in lectione librorum hæreticorum.

173. Quid si urget necessitas & non sit recursus ad Pontificem.

174. Negante Pontifice dispensationem, pro eo præsumendum est.

Suarez

175. Vt etiam concedente Pontifice dispensationem, pro justificatione præsumendum est.

dubium verti, nisi affirmetur unum è duobus; aut Pontificem rem eam non benè considerasse, neque satis perspectam habuisse, neque attendisse, an in eis circumstantijs propositis cesset subversionis periculum, & an satis cautum sit debitæ proles educationi; aut errasse dispensando. Quodlibet affirmare, temeritatis est.

Nam si inconvenientia adeò nota sunt, ut manifestum sit, non cessasse periculum juxta regulas humanæ prudentiæ, magnæ oscitantæ argueretur Pontifex, si in eis circumstantijs dispensasset; & in ea specie dispensaturum credi non potest. Si verò res tantum est dubia, & videmus eam dispensationem Pontificis emanasse, magna temeritas est, plus de suo privato judicio præsumere eum, qui adhuc affirmat non licere, quam de judicio Pontificis.

175. *Communis modus agendi Catholicorum in rebus dubijs.*
 Enervat quidem ea consideratio modum, quem Catholici unicum observant, eximendi se à multis scrupulis in rebus dubijs. Satis enim se tutò agere credunt, si consulant Pontificem in re dubia, & obtentâ ab eo dispensatione operentur. Itaque ex nullo alio capite certius judicare possumus, sinè scrupulo operari nos posse, quam si re ad Pontificem verè delatâ & cum illo communicatâ, ipse dispense. Quare qui dispensatione Pontificiâ jam obtentâ, adhuc tale Matrimonium illicitum judicaret, gravissimus esset penis coercendus, tanquam, qui injurius esset auctoritati Pontificiæ. Hactenus Basilii.

176. *Aliquando non sufficit militas privata ad dispensandum.*
 Lugo.
 Quid ergò ad responsum Romanum, sup. adductum ex Lugone? Respondere possumus (inquit ipse sup. n. 33.) occurrere non semel casus, in quibus, stante solum causâ utilitatis privatæ, dispensari licitè non possit; accedente bono publico, possit; v. g. quia constat non cessare periculum perversionis conjugis Catholici, quo casu, etiam seclusâ lege Ecclesiasticâ, non posset licitè contrahi, nisi accederet bonum publicum, sufficiens ad compensandum illud periculum.

Rursus cum periculum hoc non consistat in indivisibili, potest quidem magnâ ex parte cessare, sed adhuc remanere aliquid sufficiens ad reddendum illud Matrimonium, de jure naturæ illicitum quidem, non tamen malitiâ mortali, sed veniali. In his ergò & alijs similibus casibus, potest Pontifex meritò dicere, se nec debere, nec posse dispensare, nisi accedat causâ boni publici & Religionis, quod compenset periculum illud, & reddat Matrimonium de jure naturæ licitum, & liberum ab omni culpa gravi & levi. Quando verum bonum privatum ad id sufficeret, vel quando periculum reverà cessaret, tunc dicimus, posse etiam Pontificem communiter licitè tollere impedimentum prohibitionis & legis humanæ. Sic Eminent.

177. *Objeção.*
 Sed dicit aliquis: ob nullam causam licet se exponere periculo saltem proximo peccati, sicut ob nullam causam licet peccare: quippè exponere se illi periculo, est peccare. Siquidem

est velle peccare, velle autem peccare, peccatum est. Ergò ob nullam omninò causam licet se exponere periculo proximo perversionis; atque adeò contrahere Matrimonium cum hæretico.

Respondetur: quidquid sit de periculo proximo, de quo nos alibi egimus, saltem videtur esse licitum, se exponere periculo remoto, seu probabili tantum, & non moraliter certò. Semper (inquit Pontius sup. c. 6. n. 2.) mihi persuasi, ob eximiam aliquam & urgentem causam posse Catholicum Matrimonio jungi cum hæretico, quàmvis exponat se probabili perversionis periculo: dum tamen contrahit cum firmo proposito non labendi, fidsisque de divina misericordia & gratia, fore, ut eripatur ab eo periculo sinè crimine: siquidem urgente Dei causâ, illud subire periculum non reculat. Sic ille.

178. *Quæ sit justa causa exponendi se periculo perversionis.*
 Porro justam causam putat, augmentum & propagationem Ecclesiæ, vel tranquillum ejus statum, vel libertatem Catholicorum, qui sub aliquo hæretico Principe & consiliarijs hæreticis oppressi tenentur.

Atque hanc suam doctrinam probat in primis, exemplo Iudith, quæ sinè dubio cum periculo suæ castitatis, ut aliqui Patres & Expositores observant, accessit ad exercitum Assyriorum, & ad Holofernem ducem exercitus. Serarius in cap. 13. Iudith. q. 4. An vitæ castitatisque periculum rectè adierit, sic respondet: In castitatis verò periculum sese dare, neque ullus neque ulla debet, nisi vel casto modo castitas minuenda esset, vel graves justæque rationes ostenderent, periculum illud vitari posse; & licet aliquando difficulter posset, posset tamen; & ejuscemodi essent tempora, ut in solem & pulverem procedendum foret.

179. *Declaratio quid sit ex serario.*
 Et post pauca: Potuit etiam bonis justisque rationibus animum inducere, ut crederet posse se Dei cum gratia & auxilio, quod tot jam precibus, lacrymis, jejunijs, & faccis implorârat, & porro adhuc in ipsis etiam hostium castris imploratura erat, pervincere, ne pudicitia jacturam ullam faceret. Cum enim corporis animique illecebras tot & tam præclaras haberet, futurum credebatur, ut sua in potestate Holofernem totum teneret, ab militum omnium injuria ipsius acerbis præceptis defenderetur, ab ipsomet etiam faciliè impetraret, ut vim nullam adhiberet, non nisi precibus & blanditijs ad noctem invitaret: sed antequam nocte ullâ inquinaretur, anteverteret omnia, & illius complexum quoquo tandem modo effugeret: omnium tamen maximè illum occidendo, idque vel in ipso primo cubiculi aditu lethalem in ejus viscera cultrum aliquem adigendo, vel in cubili manibus eum ambabus strangulando vel suffocando, vel denique eo ipso modo, quo negotium tandem perfectum est, somni merique plenum proprijs armis abruendo. Quod si horum, contra quàm certissimè speraret, nihil omninò posset, obnoxiam quidem corporis injuriæ futuram, animo tamen castissimo

mo semper mansuram confidebat. Haecenus Serarius. Non igitur erat periculum proximum, seu moraliter certum, probabile tamen.

180.
Testimonium D. Ambr. de Iudith.

Idemque agnoscit D. Ambr. lib. 3. de Officijs c. 13. ubi haec habet. *Vtique (quod in illis Pythagoreis duobus mirantur) non expavit mortis periculum, sed nec pudoris, quod est gravius bonis foeminis; non unius ictum carnificis; sed nec totius exercitus tela trepidavit. Et infra: Honestatem servata est Iudith, & dum eam sequitur, utilitatem invenit. Honestatis enim fuit prohibere, ne populus Dei se profanis dederet, ne ritus patrios & sacramenta proderet, ne sacras virgines, viduas graves, pudicas matronas barbarica subjiceret impuritati, ac obsidionem deditioe solveret. Honestatis fuit se malle pro omnibus periclitari, ut omnes eximeret periculo.*

Expenditur Matr. Esther. Pontius.

Aliud quoque (inquit Pontius sup. n. 4.) praesenti causae accommodatissimum exemplum nobis suppeditat liber Esther. Catholica & sanctissima foemina nupsit Assuero Idolorum cultori. Quot illa quantisque se periculis exposuit! Non manifestavit genus, non Religionem, suadente Mardochæo, de cuius agebat cuncta consilio, circumdata erat ethnicis famulabus, assistebant Eunuchi infideles, actionum Estheris spectatores.

181.
Quomodo excusetur Esther à culpa.

Excusatur autem Esther à culpa, quod de consilio Mardochæi istis se periculis exposuerit, qui divino instinctu, & aliquid boni populo Iudaeorum praesagiens, ejus Matrimonij consiliator fuit. Unde c. 4. dixit Estheri: *Et quis novit, utrum idcirco ad regnum veneris, ut in tali tempore paraveris?*

Licet ergo se exponere salutis spiritualis periculo, in Matrimonio fidelis cum infideli & haeretico, ex aliqua magna causa, sicut Esther se exposuit, nubens Assuero Pagano. Haec ille.

Et verò si de divino instinctu loquimur, quod agitur non potest esse malum; nam Deus non potest esse Auctor mali, & ipse potest hominem, in periculo constitutum, facillimè à peccato praeservare. Quid ergo miramur, si Esther licitè contraxerit: & si Iudith licitè exiverit ad castra Assyriorum, nam & ipsa dici posset hoc fecisse ex instinctu divino; unde haec exempla sunt potius admiranda, quam imitanda.

182.
Potest subinde quis licitè se exponere peccati periculo. Probatur ex Pontio.

Tametsi negare nolim, tales circumstantias posse occurrere, in quibus liceat se exponere alicui periculo peccati, ut Pontius sup. n. 5. probat auctoritate quatuordecim Scholasticorum Doctorum, & n. 6. testimonio D. Basilij in lib. de Constit. monast. cap. 4. ubi ait: *Qui urgente aliqua causa & necessitate se periculo objicit, vel permittit se esse in illo, cum alias nolit, non tam dicitur amare periculum, quam invitatus illud subire, & ideo magis providebit Deus, ne in illo pereat.*

Confirmatur.

Denique n. 7. confirmat hanc doctrinam ex multis conclusionibus receptis apud DD. quae fundamentum istud necessariò supponunt. Longior fuero quam oportet, si eas omnes hic reci-

taverim & expenderim. Ideò superfedeo & finio cum hisce ejus verbis: Ex his ergò facile percipitur, offerre se periculo peccandi tu ne demùm esse peccatum, quando fit sine urgenti causa, vel necessitate ad id obligante & impellente; non verò, si talis adsit causa.

Nec verò semper necessarium est, ut ea urgens causa sit spiritualis animæ salus; sed sufficere etiam temporalis boni alicujus gravem causam, ut in conjugio Estheris cum Assuero, Iudith cum Holoferne, clarè cognoscitur; quamvis remotè etiam in illis Matrimonijs versaretur spiritualis salus & utilitas Iudaicæ gentis, & ejus Religionis conservatio: in casu etiam praegnantis foeminae, cui licitè praebetur medicamentum cum periculo aborsus; aut salutis aegroti, qui accipit medicinam cum periculo pollutionis, aperiùs multò conspicitur.

Nec verò requiritur semper, ut sit causa involuntaria, aut ex necessitate proveniens; sed satis est, etiam si sit causa voluntariè quaesita, sicut in eo intelligimus, qui dubius de potentia Matrimonium contrahit, qui potest per triennium experiri suam potentiam cum periculo pollutionis; & in conjugio Estheris cum Assuero; & in confessore, qui confessiones audit cum periculo pollutionis; & in magistro, qui materiae de castitate & vitijs oppositis studio vacat cum eodem periculo, quod contendi & studendi munus voluntariè suscipitur. Ita Pontius paucis immutatis.

Verùm (inquit Averfa q. 18. sect. 2. §. Pontius in Appendice) in hac re multò major causa servanda est, quando urget periculum perversionis in fide, duraturæ deinceps absque emendatione, ut sanè in hoc genere timendum est: quia sic anima exponitur irreparabili perditionis periculo; ita ut nunquam liceat exponere se tali damno. At quando periculum instaret solum de aliquo lapsu in peccatum mortale, facile postea emendabili; & ex una parte probabile esset, hominem lapsurum; ex altera verò esset etiam probabile, constantem futurum: tunc ex gravi necessitate & causa admitti potest, licitum esse, exponere se tali periculo.

Et hoc tantùm suadetur exemplis adductis. Nam Iudith incurrebat solum periculum violandæ tunc castitatis: aut fortè ne vi præcipua opprimeretur, absque suo consensu & peccato. Esther violandæ solum Religionis pro tunc in aliquo externo ritu, vel fortè ne gravi metu adigeretur facere aliquid contra præcepta positiva suæ legis, atque adeò etiam sine peccato, secluso legis odio vel contemptu. In eodem etiam dicto sensu locuti sunt alij Doctores, concedentes, licere interdum ex gravi necessitate aliquod mortalis peccati periculum subire. Haecenus praefatus Auctor.

Et non adeò malè, quando foret periculum proximum perversionis, & constaret omnino, perversionem duraturam deinceps absque emendatione. Sed nunquid semper id constat?

183.
An sufficiat gravis causa boni temporalis.

An debeat esse causa involuntaria.

184.
Iudicium Averfa de hac re.

185.
An verum?

Quamvis timendum sit, quod durabit pro tempore illius conjugij; equidem fieri potest, ut brevi conjugium per mortem hæretici sit dissolvendum, & Catholicus contrahens habeat firmum propositum perseverandi in sua fide, & si contingat deficere, quantocyus, soluto Matrimonio, hæresim abjurandi.

Requiritur
gravior
causa expo-
nendi se pe-
riculo per-
versionis,
quam alie-
rius peccati.

Atque ut timeret perversionem, duraturam deinceps absque emendatione, quid tum? Inde solum sequi videtur, periculum perversionis gravius esse, & ideo fore necessariam gravio- rem causam se illi exponendi; ut bene notat Lugo sup. n. 22. in fin. dicens: Sicut periculum perversionis non consistit in indivisibili, sed in aliquibus majus, in aliquibus minus est; ita causas sufficientes ad Matrimonium cum eo periculo non consistere in indivisibili, sed in aliquo, in quo periculum gravius est, graviore causas requiri; in alijs verò minores sufficere, in quibus periculum minus est: in omnibus tamen, quantum fieri poterit, præcavendum esse & curandum, ut media adhibeantur, ut conjugij postea periclitari incipienti opportunè subveniatur. Sic ille. Addo ego, & ut conjux jam perversus ad fidem revertatur.

186.
An major
causa requi-
ratur, ut
Catholica
nubat hære-
tico, quam
vice versa.

Hæc occasione dubitari potest; an major causa exigatur, ut uxor Catholica detur viro hæretico; an verò major, ut uxor hæretica accipiat-ur à viro Catholico. Pontius sup. cap. 4. n. 16. dicit, valde præ oculis habendum esse, an fidei Principi & Regno, omni ex parte fidei, & puræ & sinceræ fidei detur uxor hæretica & infecta; an verò principi infideli, qui populo hæreticorum imperat, detur uxor fidelis. In primo enim longè major deformitas est, cum timeri possit à Regina animum Regis abalienante à vera & sincera fide, & ab ejus fœminis & familiâ infectâ, totius regni incolæ inficiendos fore.

Resolutio
Pontij.

At verò in secundo casu non est tanta deformitas, neque tantum periculi imminere videtur, cum solius Reginæ animus exponatur periculo, & aliàs possit esse spes maritum ad veram fidem reducendi (ut sæpè contigisse Historiæ narrant) & consequenter ejus subditos. Igitur in primo casu periculum est commune, in secundo autem particulare.

187.
Alia regula
ex Concil.
Laodic.

Alia regula (inquit Card. sup. n. 23.) colligi potest ex Concil. Laodiceno can. 31. relato in cap. Non oportet, 28. q. 1. his verbis: Non oportet cum hominibus hæreticis miscere connubia, vel filios, vel filias dare; sed potius accipere; si tamen se profiteantur Christianos esse futuros & Catholicos.

Ubi non constituitur differentia inter filios & filias; sed inter, Dare, &, Accipere; quæ differentia difficilè intelligitur, cum semper uxor videatur accipi, & vir videatur accipere; quare si non expedit filium dare uxori hæreticæ, non expedit eam pro filio accipere.

Responditur.

Possunt tamen hæc verba in alio sensu intelligi; nempe non expedire, quod Catholici filios vel filias Matrimonij causâ dent hæreticis, ut apud ipsos mancant, propter periculum filij

vel filiarum Catholicarum, qui ad hæreticos mittuntur, meliusque esse, si hæretici filios vel filias suas Catholicis dent, ut Matrimonij causâ apud Catholicos mancant: tunc enim fides Catholica illos facilè lucrabitur. Hoc autem videtur partim esse contra regulam à Pontio adductam, qui difficilè dicit, accipiendam esse filiam hæretici, & hæreticam à viro Catholico in provincia Catholica, quam dandam uxorem Catholicam viro hæretico, in provincia hæretica. Ita Eminent.

Ego autem dico: nusquam Pontium talem regulam adduxisse. Nam loquitur solum de Matrimonio Regum & Principum, ut patet ex ejus verbis sup. allegatis, de quo ipse Lugo n. 25. scribit sequentia: Aliquando ex circumstantijs poterit esse plus periculi in Matrimonio Catholici cum hæretica, ut in exemplo à Pontio adducto, si Rex Catholicus accersat sibi uxorem hæreticam, à qua ejus subditi Catholici infici poterunt; & ideo difficilis visa fuit peritio dispensationis, ut Serenissimus Rex Poloniæ duceret Palatini filiam hæreticam; cum tamen à Clemente 8. concessa fuisset dispensatio, ut Dux Barenfis Catholicus duceret Catharinam Henrici 4. Regis sororem hæreticam, quia ab hac non imminabat periculum infectionis.

Econtra verò, si Catholica detur Principi hæretico, & mittatur è regno Catholico ad provinciam hæreticam, poterit aliquando id facilius permitti; quia licet sit aliquod periculum perversionis uxoris, est periculum particulare, cui præponderare potest spes aliqua conversionis viri & subditorum, vel certè quod Catholici majorem libertatem habebunt sub umbra Principissæ Catholicæ, quæ cum sint bona publica & communia, præferenda sunt bono privato: in quo casu loquitur Pontius; cujus doctrina à fortiori majorem haberet locum, si vir Catholicus accerseretur ad regnum hæreticorum, ut duceret Reginam hæreticam, & ibi maneret: nam esset eò major spes reductionis uxoris, & subditorum, quò major est auctoritas & potestas viri Principis, quam fœminæ ad conciliandas voluntates conjugis & subditorum.

Vix tamen unquam liceret, vel dispensari deberet, ut vir hæreticus accerseretur ad ducendam Principissam Catholicam in Provincia Catholica, ut ibi dominaretur: esset enim minor spes conversionis viri, & major multò timor & periculum, quod Princeps hæreticus perverteret uxorem, & subditos paulatim à vera fide transferret ad suam hæresim cum communi damno totius Regni.

Itaque totum hoc pendet ex circumstantijs, quæ prudenter ponderandæ sunt; & videndum, an sit majus bonum, quod speratur, quam malum, quod timetur; & an certior sit spes, quam periculum, vel econtra. Hucusque Card.

Hinc, cæteris paribus, existimat ipse sup. n. 24. facilius posse dispensari, ut Catholicus accipiat uxorem hæreticam, quam ut hæreticus accipiat uxorem Catholicam: quia regulariter major

188.
Pontius lo-
quitur de
Maur. Re-
gum tan-
tiem &
Principum.

Quid de eo
sentiat Lu-
go. Prima
pars.

189.
Secundum

190.
Tertia.

Conclusio
Lugonis.

191.

Facilius, se-
cundum
eum, potest
dispensari ut
major

Catholicus accipiat hereticam, quam e contra.

major spes esse potest, quod vir trahat uxorem ad suam Religionem, quam e contra, propter majorem nimirum auctoritatem, qua vir pollet, & propter majorem subjectionem, quam uxor habet, quæ semper esse videtur sub potestate viri, & facilius privari poterit à viro libertate necessariâ ad exercitium propriæ Religionis. Sic ille.

Quomodo intelligendum Concil. Laodic.

Et in hoc sensu intelligit d. Can. Laodiceum, in quo differentia constituitur inter, Dare, &, Accipere. Quia (inquit) filia communitur dantur, & accipiuntur, non filij: ille enim dat, qui filiam è domo sua ad domum viri mittit: qui autem filiam hæretici ad suam domum accersit ut uxorem filij sui, non dicitur filium suum dare hæreticis; sed potius filiam hæretici accipere pro suo filio. Unde quia regulariter uxor sequitur virum, & vadit ad domum, & ad patriam viri, non e contra, idè regulariter facilius erit promittendum Matrimonium hæreticæ cum Catholico, quam Catholicæ cum hæretico. Ita Eminent.

192. An sit illicitum contra here cum hæreticis propter excommunicationem vel statum peccati mortalitatis. Ratio pro sententia affirmativa

Quidquid sit de hoc Can. qui loquitur de hæreticis, qui se profitentur, id est, promittunt Christianos & Catholicos esse futuros, quibus absolutè licet & filias & filios dare: videri posset alicui generaliter esse illicitum cum hæreticis non conversis, etiam cessantibus alijs incommodis, contrahere Matrimonium; tum propter excommunicationem, quæ innodati sunt, tum quia existunt in statu peccati mortalitatis.

Quippè per excommunicationem majorem privantur susceptione & administratione Sacramentorum; & similiter per peccatum mortale si non administratione, saltem susceptione Sacramentorum: atque adeo contrahens cum ipsis Matrimonium, videtur peccare, indigno administrando Sacramentum, & ab indigno id recipiendo; quæ duo planè illicita sunt in administratione & susceptione aliorum Sacramentorum, saltem quando commodè aliter fieri potest.

Quod addo: quia scio Eucharistiam posse administrari peccatori occulto, & me eam posse petere, etiam à peccatore publico, quando id suadet necessitas, vel notabilis utilitas.

De hac difficultate, quæ non prava est, disputavimus satis prolixè 1. Part. hujus Operis Disp. 1. Sect. 7. Conclus. 15. ad quam remitto Lectorem. Dicam hic breviter quod sentio.

193. Excommunicatio non obstat firmitati Matrimonij, ex c. 6. de eo qui duxit.

Quantum ad excommunicationem, in primis hæc non obstat firmitati Matrimonij, ut expressè probat cap. significasti, 6. De eo qui duxit &c. ibi: Legitimum iudices Matrimonium supradictum, excommunicato manus absolutionis (si petierit) juxta formam Ecclesie impensurus. Ita Innoc. III. Episc. Spolet.

Casus d. 10. tit. 6.

Casus autem propositus Pontifici hic erat: Quidam civis Spoletanus P. nomine, dimissâ uxore legitimâ, euidam meretrici adhefit, & quia monitus non dimittebat eandem, fuit excommunicatus: tandem uxor sua mortua est, ipse vero cum ea Matrimonium contraxit. Quæritur an tale Matrimonium teneat? Ita Gloss.

Et continuo attexit: Respondet Papa, quod nisi alter eorum in mortem defunctæ uxoris sue fuerit machinatus; vel eâ vivente sibi ad invicem fidem dederunt de Matrimonio contrahendo; Matrimonium legitimum censendum est: & si ille absolutionem petierit, absolvatur. Ergo non obstante excommunicatione, legitimum fuerat Matrimonium: unde non jubetur de novo contrahere, sed absolvi.

Secundo: hodie per Extravag. Ad evitanda, excommunicatio, nisi fuerit denunciata, vel notoria Clerici percussio, non prohibet alijs fidelibus communicationem cum excommunicato, tam in administratione, quam in receptione Sacramentorum, ita ut ad requisitionem ipsorum, excommunicatus possit eis Sacramenta administrare, & ipsi possint ea requirere, nisi aliquid aliud obstat, ut infra adhuc dicam. Iam autem moderni hæretici regulariter non sunt denunciati, vel notorij Clericorum percussores. Ergo ex hac parte præcisè, id est, ex eo quod sint excommunicati, non est illicitum cum eis contrahere Matrimonium.

Sed pone, aliquem esse specialiter denunciatum, aut notorium Clerici percussorem, dico: Matrimonium fore peccatum mortale ex parte utriusque: hæretici quidem; quia excommunicatio privat receptione Sacramentorum, quæ est materia gravissima: ex parte autem fidelis, qui scienter cum eo contrahit: quoniam participat in Sacramento, qui est unus ex causis, in quibus participatio cum excommunicato est mortalis, secundum Omnes. Intellige, nisi utilitas vel necessitas excuset.

Sed & peccare mortaliter, qui contrahit cum excommunicato nec denunciato, nec notorio Clerici percussore, docent Nunnuli apud Sanchez lib. 7. disp. 9. n. 7. non ex ratione & meritis excommunicationis; sed ex vi legis charitatis de vitando scandalo, & generalis obligationis, non cooperandi ad peccatum alterius. Cum enim Decretum Concilij Constantiensis in nullo faveat ipsi excommunicato, ut in fine dicitur, liquet profectò, quod ipse peccet. Maximus namque favor esset excommunicati, si posset absque culpa vacare Sacramentorum ministerio; quo ratione excommunicationis antè id Decretum privatus erat.

Respondetur: maximus favor esset, si id posset, etiam ab alijs non requisitus; nos autem dicimus, id posse facere tunc, quando ab alijs fidelibus, quos Concilium voluit relevare, fuerit requisitus; ne alioqui dictum Decretum careat suo fine, qui in eo exprimitur, ibi: Ad evitanda scandala & multa pericula, subveniendumque conscientijs timoratis: statuit etiam, quod nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum administratione vel receptione &c. At si peccatum esset, sic excommunicatos prævenire, petendo ab ipsis Sacramenta, vel ipsos alloquendo, eadem scandala & pericula, scrupulique timoratorum pullularent: nempe, si excommunicatus ille est paratus ministrare, vel si illum induco, vel si necessitatem requisitam habeo, vel si illum prævenio

194. Probatur per Extravag. Ad evitanda.

195. Quid si foret hæreticus non toleratus.

An lex charitatis obliget ad non contrahendum cum excommunicato.

196. Declaratur quod non est d. Extravag.

prævenio in colloquijs communibus &c.

Cum ergo prohibitio, ne excommunicatus ministret Sacramenta, descendat ex ipso jure Ecclesiastico, potuit utique jus Ecclesiasticum hanc prohibitionem restringere ad omnes excommunicatos, qui aut denunciati, aut notorij Clericorum percussores existunt: ad cæteros autem in eo solo eventum, in quo ipsi suâ sponte se ingerunt. Quare minimè peccabunt, quando à petentibus præventi, ipsis ministrant.

197. *Confirmatur, ex ead.*
Id autem intendisse facere prædictum Concilij Constant. Decretum, vel ex eo constat, quod non stet, me non teneri vitare hunc excommunicatum, & ipsum peccare mecum participando. Quare dum dicitur in d. Decreto, non relevari per illud excommunicatum, debet intelligi directè & ex intentione; secus indirectè & quatenus est necessarium, ut fideles tutè & plenè possint frui privilegio participandi cum ipso excommunicato. Ita Sanchez sup. n. 8. ubi veriorem existimat hanc sententiam.

Sanchez. *Objectio.*
Nec conferret dicere, prædictum Decretum concessisse administrationem & receptionem Sacramenti: at contrahere Matrimonium cum excommunicato, non est recipere ab ipso Sacramentum, sed participare in ministrando & recipiendo simul cum ipso excommunicato Sacramentum, quod illicitum videtur, nec concessum in prædicto Decreto. Aliàs liceret mihi inducere prædictum excommunicatum, ut simul mecum interesset Sacro, aut ministraret alijs Eucharistiam.

198. *Solvitur, ex Sanchez.*
Sed respondetur (inquit Sanchez sup.) contrahere Matrimonium cum excommunicato, verè esse recipere ab illo Sacramentum, & in receptione cum illo participare: quod in prædicto Decreto indulgetur. Quia uterque contrahens verè ministrat & recipit Matrimonij Sacramentum. Ita Sanchez. Iam autem excommunicatus, qui mecum simul interesset Sacro, nec recipret, nec ministraret mihi Sacramentum. Similiter & qui alijs ministraret Eucharistiam.

Excommunicatio præcivè non reddi Matr. illicitum ex parte alterius.
Igitur ex hac parte, id est, ex eo præcisè, quod hæreticus sit excommunicatus, illicitum non est, ut sup. adhuc dixi, cum eo contrahere Matrimonium, nisi foret vitandus; estò etiam ipse præveniret contrahentem, & absolutionem obtinere non posset. Peccat quidem excommunicatus præveniendò; sed hæc malitia, quanta quanta est, ponitur ante contractum, ita ut contrahens nullatenus in eam influat.

199. *Decretum objectioni, ex Lugo.*
Si dixeris: etiam in ipso contractu peccat. Respondeo, Neg. Quia (ut benè notat Lugo de Sacram. disp. 8. n. 232.) poterit ad minùs ille, qui prævenitur ab excommunicato, ipse denudè petere ab ipso Matrimonium: non enim privatur jure, quod habet ad petendum & inducendum excommunicatum; tunc autem jam excommunicatus poterit licitè contrahere, etiam nondum absolutus, quando absolutionem obtinere non potest, quia in favorem alterius petentis, ipse potest communicare cum eo licitè; ergò etiam si excommunicatus præveniat, adhuc

non excommunicatus poterit acceptare, si fiat de inducto inducens & petens, prout uno verbo fieri potest. Ita Eminent.

At verò Sanchez sup. in fine sic ait: præventus ab excommunicato, ut secum ineat Matrimonium, non inducit ad peccatum indignæ susceptionis excommunicati, qui, si vult, potest absolutionem obtinere; sed solum utitur jure suo, & malitiâ alterius, ut suæ consulat contrahendi necessitati. At si excommunicatus absolutionem obtinere non posset, tunc nullo modo liceret cum illo tunc contrahere; quia non potest excommunicatus licitè facere. Hæc ille.

200. *Opinio Sanchez.*
Verùm jam ostendimus, quomodo adhuc licitè posset facere. Et quoniam semper licitè potest facere, quando absolutio possibilis est; propterea, estò nolit eam obtinere, sed velit permanere in sua hæresi, & per consequens velit in statu peccati mortalis Sacramentum Matrimonij suscipere ac ministrare, propterea, inquam, tunc Catholicus minimè censetur cooperari ejus peccato, si consulens suæ utilitati cum eo contrahat. Sicut qui consulens suæ utilitati contraheret cum alio Catholico, existenti in malo statu, minimè censetur cooperari ejus peccato, quod posset evitare, si vellet. Sic etiam excusamus à peccato, qui recipit, nummos ad usuram, ab usurario parato, quando iis indiget: & qui ex urgente causâ exigit juramentum ab eo, quem ex malitiâ certò novit pejeraturum, aut per falsos Deos juraturum. Vide 1. Part. hujus Operis Disp. 1. Sect. 8. Conclus. 4. 5. & 6. ubi de susceptione Sacramenti à ministro malo & excommunicato.

201. *Conclus. f. nalis.*
Igitur Matrimonium Catholicis cum hæretico non est necessariò peccatum, sive ex ratione & meritis excommunicationis, sive ex vi legis charitatis de vitando scandalo, & generalis obligationis non cooperandi ad peccatum alterius, ut satis constat ex hæcenus dictis; ac proinde manet verum, quòd Matrimonium personæ Catholicæ cum heretica non adeò sit illicitum, ut nunquam liceat.

Atque hic fuisset finis præsentis Sectionis, nisi aliquis à me quævisisset: an impedimenta Matrimonij, jure Ecclesiastico tantum introducta, obligent etiam hæreticos, apud quos non sunt in usu. Responsio erit

CONCLUSIO VI.

Lex Ecclesiæ, dirimens Matrimonium, obligat Hæreticos, etiam apud quos ex odio seu contemptu non est in usu.

202. *Qui hic intelliguntur per hæreticos.*
Per hæreticos hic intelligimus baptizatos, qui pertinaciter errant circa articulum fidei: hi quippè ratione Baptismi pertinent ad Ecclesiam, & ejus legibus subjiciuntur, secundum omnes DD. Catholicos. Nec est ulla ratio, excipiendi leges matrimoniales, supposito ergò quod